

Sen o Říši krásy

Marie Jiráskové

Milí přátelé,

snad někteří z vás holdují zaprášeným foliantům z období rozkvětu dekadence a symbolismu a název ve vás evokuje čínskou hru z pera Jiřího Karáska ze Lvovic, který rozuměl snům a kráse...

A nejenom on.

„Některé věci jsou možné jenom ve snu,“ praví agent Cooper v TV seriálu *Twin Peaks*.¹

Má nás to však zbavit odvahy žít tyto sny a oživovat tvory patřící výhradně do sféry snu?

Pro podoby vymyšlených lidí, tvorů a patvarů, kteří jsou ochotni hrát pohádku, se nehodí řemeslní herci, skuteční lidé, kazící střízlivostí svého zevnějšku přes všechno líčidlo a přestrojení ožívající pimprlata, ubíjející útlou fiktivnost uměleckého snu – v takovém ovzduší hyne pohádka...

Herec jest toliko surogát za loutku. Loutka tu byla dříve než herec. Je původní, a proto více než herec.

Úpadek divadla započal se tehdy, když byla odložena loutka a odkázána putujícím kramářům.

Kolik nedostatků, co všedností herec přenáší ze svého života na jeviště! Loutka je líbezná a půvabná: herec se pachtí jen za líbivostí. Musíte mu stále něco odpouštět, nejčastěji to, co nelze odpustit: ošklivost a stáří.

Je však něco takového vlastní imaginaci? Což v ní něco stárne a může se zošklivit?

Umělec uniká skutečnosti a vytváří sen. Dokonalá iluze vzniká u loutek, jsou to totiž linie a barvy, jež propůjčují skutečnost snu. Spíše věříme vznešenosti loutky, protože je trvalá. Slova, jež pronáší, jsou z ní samotné.

Loutka je symbol, herec jenom tlumočník, nástroj. Herec je tedy loutkou, kterou vede na šňůrkách samotný život. Vše je naopak. Loutka činí pohádky pravdivými, herci zdánlivými. Loutky jejich půvab ožívují, herci jej napodobují. A jaká tajemnost je v loutce! Herec chodí jako kdokoli z nás, ale loutka se pohybuje a nevíte jak. Nemůžete rozeznat, co ji řídí. Víte jen, že je tu cosi neviditelného, záhadného.

¹ D. Lynch: *Twin Peaks*.

Loutka může říkat tajemné věci, o nichž nevíme, kdo je říká a hlavně proč je říká, víme jen, že je za nimi Tajemství. Umělec se zpovídá: „Jsem ten, kdo nechce zemřít, dokud nepozná všech bolestí. Toužím po všem, co znamená trpět.“

Tyto intimní bytosti nikdy nesvlékají své vznešenosti a vždy najdeme v zastřeném symbolu city, jež způsobují příbuznost mezi námi a odlišnost naši od všech ostatních.² Cítíme to i v křehkých bytostech na přítomných obrazech.

Nyní ke tvorům, synům tvarů.

Jaký je původ astrálních loutek Marie Jiráskové?

Je to návrat do Ztraceného ráje. Opakující se prvek osazení hlav některých imaginárních postaviček spirálními rohy kozy šrouborohé upomíná na přítomnost Královny Disků, v tarotových živlech takto Voda Země, a poukazuje na její součinnost s dvojitou spirální silou Stvoření, o které se zmiňuje Zoroaster. Zároveň jsou i atributem všech ženských lunárních božstev [viz Želvoun], od Ariadny přes Dianu až po temnou Hekaté. Vidíme je např. na kresbách Komára, Zlatého rouna [včetně tří spirál uvnitř jejího šípovitého těla] anebo u jedné z dřevěných soch. Přesto některé z nich nezaprou před divákem svůj hermafroditický aspekt jako falický Komár, jenž by mohl být piktogramem tajné společnosti O.T.O.

Tajemná polyfémická Taiu³, ač-li má ňadra, shlíží vševědoucně svým jediným kyklópským okem, jímž jako Šiva stvořuje neb ničí světy, když se otevře nebo zavře, anebo upomíná na jiný symbol, který stvořil Ladislav Klíma v podobě Slepého hada. Jednookost poukazuje na původní jednotu, z níž lidstvo vzešlo [a před ním mnohé mýtické bytosti], jak nám to sděluje i obraz Božího oka vsazeného do trojúhelníku, v jehož koutku tkví se slza – právě ta vykládá se jako povstávající lidstvo. Dualita, do níž lidstvo svým pádem vešlo, je pak už ztělesněna i párem očí. Tímto rysem jest poznamenán i zodiakální Kozoroh nebo lehce lovecraftovská Můra evokující svojí chapadlovitou hlavou některé hrůzné portréty Starých, jak se o nich dočítáme třeba ve *Volání Cthulhu*.

Andělský Motýl s úsměvem miminka graciálně opakuje motiv svaté Trojnosti.

A ještě jeden nebeský motiv chceme připomenout: světelnou auru, jíž se pyšní Potapěč, Sluneční jehla nebo Hlemýžďí sen, jehož slušelo by se přejmenovati co sv. Hlemýžďě.

Zastavte se na chvíličku a podržte v sobě symboly Říše krásy, neb ona hyne a propadá se v nicotu nemaje již mnoho takových heroldů a štítonošů, jako jest **Marie Jirásková**.

Martin M. Mrskoš

Brno, 10. září 2003

² Jiří Karásek ze Lvovic: *Sen o Říši krásy. Čínská pohádka o dvou dějstvích*. Josef Hladký, Hranice 1932.

³ Použito pro digipack CD belgické skupiny This Morn' Omina: *Taiu*. HORUS CyclicDaemon, Brno 2000.